

НАУЧНО-НАСТАВНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На седници Наставно-научног већа Филозофског факултета од 16. новембра 2017. године изабрани смо у Комисију за оцену докторске дисертације „Емоционална интелигенција као предиктор реактивности и регулације емоција у ситуацији која провоцира узнемиреност“, коју је поднео кандидат Лука Мијатовић. На основу прегледа дисертације, подносимо Већу

ИЗВЕШТАЈ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Кандидат, Лука Мијатовић, рођен у Панчеву 31. октобра 1981, запослен на Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду као сарадник у настави, односно асистентна предметима *Увод у општу психологију*, *Психологија личности*, *Психологија слепих и слабовидних*, *Теоријске основе саветовања у рехабилитацији* и *Основне вештине саветовања у рехабилитацији*, израдио је и поднео на увид докторску дисертацију под називом „Емоционална интелигенција као предиктор реактивности и регулације емоција у ситуацији која провоцира узнемиреност“. Дисертација је изложена на укупно 247 страна, укључујући 31 табелу, 14 слика, 8 графикона, списак литературе са 245 библиографских јединица и 7 прилога.

Као што наслов дисертације открива, примарни предмет интересовања и истраживања кандидата била је емоционална интелигенција – један релативно нов психолошки конструкт, чије се (двоструко) значење искристалисало током деведесетих година прошлог века и који је од тада предмет систематских емпиријских истраживања. Будући „новопридошао“ у појмовни корпус диференцијалне психологије, конструкт емоционалне интелигенције преваходно треба да покаже да описује индивидуалне разлике које нису обухваћене добро познатим и утврђеним цртама личности, те да поврх њих може да предвиди важне животне исходе, попут постигнућа у школи и на послу, успеха у социјалним односима и могућности да се успостави и одржи психичко благостање. Управо

од тога полази и кандидат у предложеној докторској дисертацији, и својим истраживачким питањима, али и одабраном методологијом, логично се надовезује на досадашње напоре који су учињени у смеру критичке анализе и научног утемељења конструкта емоционалне интелигенције. Наиме, иако је из ранијих истраживања познато да емоционална интелигенција – дефинисана било као интелектуална способност (ability emotional intelligence), било као црта личности у ужем смислу (trait emotional intelligence) –заиста има додатну предиктивну вредност спрам критеријума из сфере социоемоционалне ефикасности и менталног здравља, постоји низ неодумица кад је реч о њеном капацитету да предвидистварну промену афекта у сусрету са емоционално побуђујућим стимулусима. Нејасно је – а од суштинског значаја за разумевање емоционалне интелигенције – да ли се њена моћ састоји у томе да увек ублажи појаву непријатних емоција, или, пак, да подешава емоционалну реакцију у складу с контекстом, тако да у неким ситуацијама може и да појача непријатна осећања. Имајући у виду ову кључну дилему, те чињеницу да се она не може разрешити корелационим истраживањем (која иначе преовлађују у радовима о емоционалној интелигенцији), кандидат је поставио себи циљ да у две експерименталне студије утврди да ли и како емоционална интелигенција предвиђа промену афекта у ситуацијама које су узнемирујуће, али које би требало да провоцирају различите видове узнемирености – узнемиреност за сопствену добробит, с једне стране, и „емпатијску“ узнемиреност (изазвану информацијама о патњи другог), с друге стране. Конкретније, кандидат је у предложеној дисертацији настојао да одговори на следећа истраживачка питања: (1) да ли је конструкт емоционалне интелигенције, са својом двоструком концептуализацијом и операционализациом, сврисходан у предвиђању емоционалне реактивности у ситуацијама које провоцирају непријатне емоције и узнемиреност; (2) да ли емоционална интелигенција има посебан значај у предвиђању емоционалног реаговања у ситуацији која провоцира узнемиреност засновану на емпатији; (3) да ли емоционална интелигенција може да предвиди емоционалну реактивност у ситуацији узнемирености поврх базичних црта личности, посебно поврх неуротицизма; (4) да ли емоционална интелигенција као способност и емоционална интелигенција као црта на исти начин предвиђају емоционално реаговање у ситуацији узнемирености; и (5) какве су узајамне везе између емоционалне интелигенције, емоционалне реактивности и стратегија регулације емоција?

Ослањајући се на расположиву емпиријску грађу и/или извлачећи релевантне теоријске импликације, кандидат је формулисао плаузибилне одговоре на горенаведена питања, који су потом били предмет емпиријске провере. Његове хипотезе гласиле су: (1) да ће емоционална интелигенција – дефинисана и процењена било као способност, било као црта личности у ужем смислу – фигурирати као значајан предиктор емоционалне реактивности у различитим узнемирујућим ситуацијама; (2) да ће емоционална интелигенција бити повезана са слабијом емоционалном реакцијом у ситуацији која провоцира узнемиреност за сопствену добробит, а са јачом реакцијом у ситуацији „емпатијске узнемирености“; (3) да ће емоционална интелигенција предвиђати ниво узнемирености поврх неуротицизма, с тим што ће потоњи бити бољи предиктор у ситуацији која провоцира узнемиреност за сопствену добробит, а сама емоционална интелигенција бољи предиктор јачине емоционалне реакције у ситуацији „емпатијске узнемирености“; (4) да ће емоционална интелигенција дефинисана као црта личности у ужем смислу у обе ситуације боље предвиђати емоционалну реактивност него емоционална интелигенција дефинисана као способност; (5) да ће емоционална интелигенција – без обзира на то како је концептуализована и мерена – бити у позитивном односу са адаптивним, а у негативном са маладаптивним стратегијама регулације емоција. С изузетком прве и друге хипотезе, за које се испоставило да не могу без остатка бити прихваћене у овом виду, претпоставке кандидата о предиктивној вредности емоционалне интелигенције, те њеном односу са неуротицизмом и стратегијама регулације емоција, махом су добиле емпиријску потврду у два студијама које је спровео, а које су подробно приказане и дискутоване у предложеној докторској дисертацији.

Када је реч о садржају дисертације, треба рећи да је кандидат најпре направио обухватан преглед релевантних теорија/модела и расположиве емпиријске грађе која се тиче (1) конструкта емоционалне интелигенције; (2) конструкта регулације емоција, посебно стратегија које се ангажују у том процесу и емоционалне реактивности као његовог исхода; (3) односа између емоционалне интелигенције, стратегија регулације емоција и емоционалне реактивности. Свакој од наведених трију тема кандидат посвећује по једно поглавље, разматрајући на систематичан начин све оно што ће бити релевантно за уочавање нерешених питања, формулисање смислених хипотеза и избор адекватних методолошких решења за његово сопствено истраживање. Непосредно полазиште за то

истраживање експлицирано је потом у засебном, четвртом поглављу, где кандидат јасно и прецизно изводи своја истраживачка питања и претпоставке (на чији садржај смо се већ осврнули горе). У наставку дисертације, кандидат у по једном поглављу излаже методолошке карактеристике својих студија, резултате обраде података прикупљених у тим студијама, те своју дискусију добијених налаза у светлу постављених питања и хипотеза. Имајући у виду обим и сложеност тих студија, посебно се осврћемо на прегледност у излагању, којом кандидат не само што олакшава посао читаоцу, него потврђује да сам вешто барата елементима истраживачког поступка, и по потреби уме да их разложи односо уклопи у одговарајуће целине.

Као што је горе наведено, резултати спроведених студија пружили су основ за прихватање већине истраживачких хипотеза. Тиме се значајно проширује и употпуњује досадашњи корпус знања о емоционалној интелигенцији и њеној предиктивној вредности. Као најважније сазнајне доприносе предложене докторске дисертације издвајамо следеће: (1) емоционална интелигенција, дефинисана посебно као црта личности у ужем смислу, значајно учествује у предикцији емоционалне реактивности у ситуацијама које провоцирају узнемиреност, чак и када се узме у обзир базична црта неуротицизма; (2) у том контексту, улога емоционалне интелигенције чини се комплементарном оној коју има неуротицизам – док неуротицизам боље предвиђа промену у доживљавању непријатних емоција која је скопчана с опажањем извесне претње сопственој добробити, дотле емоционална интелигенција као црта боље предвиђа емоционално реаговање у ситуацији тзв. „емпатијске узнемирености“; (3) осим тога, изгледа да је неуротицизам скопчан са неадаптивним, или у најмању руку неочекиваним, обрасцем доживљавања непријатних емоција (који подразумева слабији доживљај тих емоција непосредно након излагања узнемирујућих стимулуса него у ситуацији без узнемирујућих дражи), док је емоционална интелигенција повезана са јачим доживљавањем непријатних емоција онда када су оне и очекиване. Уопште узев, налази емпиријског дела ове дисертације значајно доприносе даљем научном утемељењу конструкта емоционалне интелигенције и прецизном мапирању домена у којима он има битну или чак доминантну предиктивну улогу, те тиме и контекста у којима би процена или тренинг емоционалне интелигенције могли бити од значаја. Поврх тога, кандидат је дао и својеврстан методолошки допринос даљим истраживањима у овој области, осмишљавајући и валидирајући стимулусе којима се могу

индуковати различити обрасци непријатних осећања. Најзад, прегледна поглавља предложене дисертације нудеопсежан приказ актуелних налаза о улози емоционалне интелигенције у сфери регулације емоција и њеном односу са стратегијама које воде тај процес, што би требало да потпомогне даље увиде и сазнања о овим важним питањима.

Закључујемо да су прегледаној докторској дисертацији успешно реализовани циљеви и методолошка решења предвиђена нацртом истраживања, да она сведочи о компетентности кандидата за самосталан научно-истраживачки рад и да представља вредан допринос пољу истраживања емоционалне интелигенције и емоционалног реаговања. Сходно томе, предлажемо Већу да прихвати позитивну оцену ове дисертације, те да кандидату, Луки Мијатовићу, одобри њену јавну одбрану.

У Београду, 15.1.2018. године

Комисија:

доц. др Зорана Јолић Марјановић
Филозофски факултет Универзитета у Београду

проф. др Жарко Требјешанин
Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду

доц. др Александар Димитријевић
Међународни психоаналитички универзитет у Берлину
(International Psychoanalytic University Berlin)

проф. др Ана Алтарас Димитријевић, ментор
Филозофски факултет Универзитета у Београду